

MUNI
PED

Pracovní poměr

Ing. Nikola Straková

Pojem a obsah pracovního poměru

- Nejčastější pracovněprávní vztah
- Předmětem je určitá pracovní činnost
  - Zam-nec se zavazuje ji osobně vykonávat pro zam-tele
  - Úplatně, tj. za mzdu
- Obsah
  - Práva a povinnosti zam-tele a zam-ce

Práva a povinnosti

Zaměstnanec	Zaměstnavatel
Právo a povinnost pracovat podle pracovní smlouvy	Právo požadovat výkon práce sjednané v pracovní smlouvě a povinnost poskytovat sjednanou práci
Právo dostávat za sjednanou práci mzdu nebo plat	Povinnost vyplácet za práci mzdu nebo plat
Právo na zajištění bezpečných pracovních podmínek	Povinnost zajistit bezpečné pracovní podmínky
Povinnost řídit se při práci pokyny zaměstnavatele	Práva dávat zaměstnanci pokyny k výkonu práce
Právo účastnit se prostřednictvím odborů na rozhodování zaměstnavatele	Povinnost spolupracovat ve stanovených případech s odbory

Vznik pracovního poměru

Pracovní poměr může vzniknout pouze se souhlasem zaměstnavatele a zaměstnance

Pracovní poměr se zakládá

a) Pracovní smlouvou

b) Jmenováním – pouze v případech stanovených zákonem a to pouze u vedoucího

- organizační složky státu
- organizačního útvaru státního podniku, státního fondu
- příspěvkové organizace
- organizačního útvaru v Policii ČR

Postup před vznikem pracovního poměru

- Zam-tel smí vyžadovat od FO, která se u něj uchází o práci, nebo od jiných osob jen údaje, které bezprostředně souvisejí s uzavřením pracovní smlouvy. §16, §30 odst.2, §316 odst. 4
- Zam-tel je povinen seznámit FO
  - s právy a povinnostmi
  - s pracovními podmínkami
  - s podmínkami odměňování
- V případech stanovených zvláštním právním předpisem je zaměstnavatel povinen zajistit, aby se fyzická osoba před vznikem pracovního poměru **podrobila vstupní lékařské prohlídce.**

Př.: Uchazečky o zaměstnání se zaměstnavatel ptal:

- Na její rodinný stav
- Na počet dětí, jejich věk a v jakém časovém horizontu,
- Na povolání manžela a jeho výdělkové poměry
- Na bezúhonnost uchazečky o zaměstnání
- Koho bude volit uchazečka v příštích volbách
- Zda by byla ochotna pracovat za 80 % mzdy mužů na srovnatelném místě

Smí zaměstnavatel zjišťovat tyto údaje?

Pracovní smlouva

= dvoustranný právní úkon spočívající v souhlasném projevu občana a zaměstnavatele uzavřít pracovní poměr

- Pracovní poměr se zakládá pracovní smlouvou mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, není-li v zákoně dále stanoveno jinak.
- Jestliže zvláštní právní předpis nebo stanovy spolku, odborové organizace nebo organizace zaměstnavatelů podle zvláštního právního předpisu vyžadují, aby se obsazení pracovního místa uskutečnilo na základě volby příslušným orgánem, **považuje se zvolení za předpoklad, který předchází sjednání pracovní smlouvy.**

Podstatné náležitosti pracovní smlouvy

a) Druh práce

- Musí být určité (např.: zam-nec ve škole = topič-údržbář)
- Může obsahovat i několik prací

b) Místo nebo místa výkonu práce

- Konkrétní provozovna, název obce, i několik míst
- Jiná místa jen se souhlasem zam-ce

c) Den nástupu do práce (den vzniku pracovního poměru)

- Pracovní poměr vzniká dnem sjednaným v pracovní smlouvě jako den nástupu do práce

- Pracovní smlouva musí být uzavřena písemně

Př.1: „Zaměstnanec bude vykonávat i další práce podle potřeb majitele společnosti.“

Je toto ujednání v pracovní smlouvě platné?

Př.2: V pracovní smlouvě je jako místo výkonu práce uvedena celá Česká republika.

Je toto ujednání platné?

Př.3: Pracovní smlouva byla podepsána 2. ledna a den nástupu do práce byl sjednán na 15. ledna.

Kdy vznikl pracovní poměr?

Př. 4: Den nástupu do práce je sjednán na den pracovního klidu.

Kdy vznikne pracovní poměr?

Elektronické uzavření pracovní smlouvy

- prostřednictvím:
  - síť elektronické komunikace (e-mailem)
  - a nebo jinou elektronickou formou (např. v rámci IT systému zam-tele, kde zam-nec připojí podpis na tabletu apod.)
- stačí na digitální ‚listinu‘ připojit tzv. prostý elektronický podpis
  - prostý přepis jména (typicky text Jan Novák na konci e-mailu)
  - nebo třeba připojená faksimile podpisu (obrázek napodobující vlastnoruční podpis připojený v elektronickém dokumentu/e-mailu apod.).
- e-mail musí být mimo dispozici zaměstnavatele
  - tj. na e-mail osobní, nikoli pracovní -> smlouva zcela pod kontrolou zam-ce
- odstoupení možné do 7 dnů od dodání smlouvy
  - lze realizovat písemně (opět s nutností toliko prostého elektronického podpisu)
  - pokud nebylo započato s výkonem práce

Příklad plnohodnotného uzavření DPČ přes e-mail

– E-mail zam-tele (doručený do osobní e-mailové schránky zam-ce):

- Dobrý den pane K., měl byste zájem i po dobu nadcházejícího roku (2024) u nás v ZŠ Brabcova, adresa Brabcova 34, Praha 7, vypomáhat s úklidem? Očekávaný rozsah práce je čtyři hodiny týdně, vždy v pondělí mezi 18. a 22. hodinou, počínaje pondělán 1. 1. 2024.

Děkuji a zdravím

Pan Ř., ředitel školy

– E-mail zam-ce:

- Dobrý den pane Ř., nabízenou práci přijímám a budu se těšit 1. 1. 2024.

Zdraví

Pan K.

Další náležitosti pracovní smlouvy

- Nesmějí být v rozporu s ustanoveními zákoníku práce
  - a) Konkurenční doložka
  - b) Doba trvání
  - c) Zkušební doba
  - d) Ujednání o mzdě
  - e) Ujednání o pracovní době
  - f) Možnost vysílání na pracovní cesty

a) Konkurenční doložka

- Zákaz vykonávat pro jiné zam-tele nebo na vlastní **účet činnost, která je předmětem činnosti zam-tele, nebo činnost, která by měla soutěžní povahu** vůči podnikání zam-tele
  1. Po dobu trvání pracovního poměru
    - platí ze zákona
  2. Po skončení pracovního poměru
    - je nutné sjednat mezi zam-telem a zam-cem

- Podstatou dohody je:
  - Závazek zaměstnance: že se po určitou dobu po skončení zaměstnání, nejdéle však po dobu 1 roku, zdrží výkonu výdělečné činnosti, která by byla shodná s předmětem činnosti zaměstnavatele nebo která by měla vůči němu soutěžní povahu
  - Závazek zaměstnavatele: že zaměstnanci poskytne přiměřené peněžité vyrovnání, nejméně však ve výši jedné poloviny průměrného měsíčního výdělku, za každý měsíc plnění závazku. Peněžité vyrovnání je splatné pozadu za měsíční období, pokud se smluvní strany nedohodly na jiné době splatnosti.

- Lze sjednat i smluvní pokutu pro případ, že zam-nec závazek nedodrží
  - Výše smluvní pokuty musí být přiměřená povaze a významu podmínek
- Písemná forma!
- Lze uzavřít i kdykoli po vzniku pracovního poměru.
- Na dobu nejdéle 1 roku po skončení prac. poměru
- Zam-tel může odstoupit pouze po dobu trvání pracovního poměru
- Zam-nec může vypovědět, jestliže mu zam-tel nevyplatil peněžité vyrovnání nebo jeho část do 15 dnů po jeho splatnosti

- Př.:
- Zaměstnanec pracuje jako účetní ve výrobní firmě. Ve volném čase si přivydělává poskytováním účetních služeb jako OSVČ. Je tato činnost v rozporu se zákonem a může se zaměstnavatel proti ní bránit?
- Změnila by se situace pokud byl zaměstnavatel činný i v oblasti vedení účetnictví? Mohl by v této situaci zaměstnanec sám stejné služby poskytovat bez souhlasu zaměstnavatele?

b) Doba trvání

- Pracovní poměr je sjednán na dobu neurčitou, pokud není výslovně určena doba trvání
- zakotvení obligatorní písemné formy:
  - při sjednávání pracovního poměru na dobu určitou (§ 39 ZP)
  - a při sjednávání kratší pracovní doby (§ 80 ZP)
- Doba trvání pracovního poměru **na dobu určitou** mezi týmiž smluvními stranami **nesmí přesáhnout 3 roky** a ode dne vzniku prvního pracovního poměru na dobu určitou může být **opakována nejvýše dvakrát**.
- Za opakování pracovního poměru na dobu určitou se považuje rovněž i jeho prodloužení.

Příklad

- Kolik let činí nejdelší možná doba, kdy je zam-nec u 1 zam-tele v prac. poměru na dobu určitou?
- Nejdelší doba, kdy může být zaměstnanec u jednoho zaměstnavatele v pracovním poměru na dobu určitou, je devět let.

Žádost o kratší pracovní dobu určitou skupinou zam-ců

- písemně požádat o kratší pracovní dobu mohou:
  - těhotné ženy,
  - osoby pečující o osoby závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni závislosti II až IV
  - a zam-ci pečující o dítě mladší než 15 let
- zam-tel musí takové žádosti vyhovět, nebrání-li tomu vážné provozní důvody
  - tj. jde o nárokovou žádost
- v případě **vyhovění** žádosti
  - bude se zam-cem uzavřena písemná dohoda dle § 80 ZP
- případné **zamítnutí** žádosti
  - je nově zam-tel povinen na základě vážných provozních důvodů písemně odůvodnit (nestačí tedy ústně sdělit, že to nejde)

c) Zkušební doba

- K ověření, zda bude daný pracovní poměr stranám vyhovovat
- Možnost ukončení pracovního poměru jednostranným zrušením
- Musí být sjednána písemně a uvedena přímo v pracovní smlouvě
- Max na 3 měsíce po sobě jdoucí od vzniku prac. poměru, resp. 6 měsíců u vedoucího zam-ce
- Nelze ji dodatečně prodlužovat (pouze o dobu celodenních překážek v práci a o dobu celodenní dovolené)

d) Ujednání o mzdě

- Výše mzdy
- V případě platu zam-nec obdrží platový výměr jako přílohu k pracovní smlouvě

e) Ujednání o pracovní době

- Např.: kratší než týdenní pracovní doba, jiný začátek/konec pracovní doby, povolení studia při práci

f) Možnost vysílání na pracovní cesty

Změny pracovního poměru

= za trvání pracovního poměru dojde ke změně některého jeho prvku

- a) Změna subjektu (zam-tele)
- b) Změna obsahu pracovního poměru (pracovní pozice, odměny, ...)

a) Změna subjektu

- Změna zaměstnavatele
  - Převod zam-tele nebo jeho části, tj. org. jednotky (fúze)
  - Převod činnosti zam-tele nebo části jeho činnosti k jinému zam-teli (prodej podniku)
- Do všech práv a povinností vstupuje vedle původního zam-tele i zam-tel nový (přejímající)
- Práva a povinnosti z pracovněprávního vztahu přecházejí v plném rozsahu na přejímajícího zam-tele
- Povinnost obou zam-telů:
  - Informovat odborový orgán (radu zam-ců) nebo přímo zam-ce a projednat to s nimi
- Smrtí FO zam-tele přecházejí práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů na dědice zam-tele

b) Změna obsahu pracovní smlouvy §41,43

- Na základě:
  - Jednostranného
  - Dvoustranného právního aktu
- Změna jakéhokoli ustanovení pracovní smlouvy
- Zákoník práce upravuje specifika u změny
  - Druhu práce
  - Místa výkonu práce
  - = základní náležitosti pracovní smlouvy!

Dvoustranný právní úkon/dohoda o změně

- Musí být písemná
- Nesmí být v rozporu s kogentní právní úpravou
- Např.:
  - Přeložení do jiného místa
  - Převedení a přeložení na žádost zaměstnance

Přeložení do jiného místa § 43

- Pouze se souhlasem zam-ce, v rámci zam-tele
- Po dobu nezbytnou provozní potřeby zam-tele (v ZP zvláštní podmínky pro těhotné ženy a matky)
- Zam-ci náleží stejné náhrady jako při pracovní cestě (viz zákon o cestovních náhradách)

Převedení a přeložení na žádost zam-ce

- Konání dosavadní práce nebo práce na dosavadním pracovišti není vhodná pro zam-ce:
  - Podle lékařského posudku
  - Z jiných vážných důvodů
- Zam-tel má povinnost dohodu uzavřít, jakmile to dovolí jeho provozní možnosti

Jednostranný právní úkon

- Upravuje ZP
- Převedení na jinou práci (jiný druh práce) § 41
  - Zam-tel musí obeznámit zam-ce s důvody, dobou převedení a vydat mu o tom písemné potvrzení
  - Až skutečnosti pominou, zam-tel je povinen zařadit zam-ce na původní práci a pracoviště
- Důvody pro převedení zam-ce bez jeho souhlasu:
  - Obligatorní: např. pro dlouhodobou nezpůsobilost konat dosavadní práci, z důvodu pravomocného rozhodnutí soudu, nemožnost konat práci podle lékařského posudku
  - Fakultativní: např. po dobu výpovědní doby pro porušení pracovní kázně, pozbyl-li dočasně předpoklady pro výkon sjednané práce, na dobu nezbytné potřeby při prostoji zam-tele nebo k odvrácení živelní události

Pracovní cesta § 42

- časově omezené vyslání zam-ce zam-telem k výkonu práce mimo sjednané místo výkonu práce
- na dobu nezbytné potřeby
- jen na základě dohody
- Zam-nec na pracovní cestě koná práci podle
  - pokynů vedoucího zam-ce, který ho na pracovní cestu vyslal
  - V případě vyslání do jiné organizační složky (k jinému zam-teli), může zam-tel pověřit jiného vedoucího zam-ce (jiného zam-tele), aby dával pokyny zam-ci

Př.: Zaměstnankyně pečující o dítě ve věku 3 roky se vrátila s rodičovské dovolené. V pracovní smlouvě uzavřené před 5 roky sjednala se zaměstnavatelem souhlas s vysíláním na pracovní cesty.

Potřebuje zaměstnavatel její souhlas před každým vysláním na pracovní cestu? (§42 a §240)